

Formarea termenilor în domeniul biblioteconomic prin metaforizare

Cristina CATEREV,
Biblioteca Națională a Republicii
Moldova

Abstract: *Limbaajul contemporan învăluie și izolează părțile spațiotemporalului, le trasează frontiere statice și dinamice, le montează în infinite combinații în realitatea mentală, iar metafora este efectul infinității intersecțiilor sensurilor cuvintelor.*

Articolul prezintă termeni și sintagme formate în baza procesului metaforei conceptuale. Metafora lingvistică este acea măsură calitativă a realității din limbaj și a realității umane totodată, ea captează în miezul ei semantic diversitatea conținuturilor senzației, le amalgamează, reordonează și restituie realității, amplificându-i desfășurarea cu roadele imaginației noastre. Urmează a fi descrise metodele și premisele teoretice istorice și contemporane despre metafora conceptuală, analiza ideilor și compararea prin exemple adecvate preluate din studii și monografii în domeniul lingvisticii domeniului biblioteconomic.

Cuvinte cheie: *expresii metaforizate, terminologie biblioteconomică, știința informării, metafora conceptuală, progres științific.*

Abstract: *The role of contemporary language envelops and isolates the parts of spacetime, traces static and dynamic frontiers and assembles them into infinite combinations in mental reality, and metaphor is the effect of the infinity of the intersections of the meanings of words.*

The article presents the terms and syntax formed on the basis of the conceptual metaphor. The linguistic metaphor is the qualitative measure of reality in language and human reality, it catches in its semantic core the diversity of the contents of the sensation, amalgamates them, reordons and returns to reality, amplifying its unfolding with the fruits of our imagination. Theoretical and contemporary theoretical methods and theoretical premise of the conceptual metaphor; the analysis of ideas and comparison by appropriate examples taken from studies and monographs in the field of linguistics, and the presentation of the examples extracted from the librarians activity.

Keywords: *metaphorized expressions, library terminology, science of information, conceptual metaphor, scientific progress.*

Expresiile metaforizate sunt concepte, sintagme utilizate pentru a vorbi despre diversitatea argumentelor. O parte din rețeaua metaforică conceptuală în limbă se caracterizează parțial prin conceptul unui argument, și limbajul urmează a îmbrăca un costum, relatat prin metafore, care de multe ori nu este înțeles de vorbitorii unei limbi. Deoarece expresiile metaforice

în limba noastră sunt legate de concepte metaforice într-un mod sistematic, putem utiliza expresii lingvistice metaforice pentru a studia natura conceptelor metaforice și pentru a obține o înțelegere a naturii metaforice a activităților noastre în diverse domenii de activitate.

Metafora, este una din cele mai vechi noțiuni ale științei limbajului de la prima sa

descriere fiind făcută de Aristotel până în prezent, este definită în retorica tradițională ca o comparație prescurtată, subînțeleasă, ce realizează un transfer semantic care deturneză sensul propriu al cuvintelor și expresiilor. În termeni concisi, metafora desemnează un obiect printr-un cuvânt care este propriu altuia [2, p. 83].

În decursul secolelor s-au adunat materiale valabile din diverse limbi despre metafora conceptuală, au fost alcătuite descrieri ale diverselor sisteme gramaticale, s-au elaborat comentarii privind definiția concretă a metaforei în lingvistică. A vorbi, înseamnă a da un nume la ceea ce percepem, sau construim, iar a da nume înseamnă a crea o individualitate autonomă a limbajului, scoțând-o din pasta fluidă a formelor nenăscute și aducând-o pe terenul mental ferm, al prezenței lumii în subiect, în cel care o poate numi și recrea în propria realitate. Definiția metaforei datează din cele mai vechi timpuri. În concepția lui Aristotel orice metaforă este obscură. Cine utilizează metafora poate fi șicanat, ca și cum ar vorbi în sens propriu [1, p. 20].

Lingvistica, în înțelesul pe care i-l dăm astăzi, datează de la începutul secolului al XIX-lea și este strâns legată de crearea metodei comparativ-istorice. Aceasta a rămas până astăzi principala metodă de cercetare lingvistică și numai grație aplicării ei, cum afirmă Al. Graur, lingvistica a devenit o știință. Există două trăsături ale limbii care fac posibilă aplicarea la studiul limbilor a metodei comparative (după cum absența unor trăsături similare face imposibilă aplicarea aceleiași metode la studiul altor fenomene): 1. Aspectul complexului sonor al cuvântului nu este determinat de sensul cuvântului; 2. Regularitatea schimbărilor fonetice, care sunt examinate pe rând [10].

În cazul cercetării termenilor din domeniul biblioteconomic formați prin intermediul metaforei conceptuale, în mod inevitabil se recurge la descrierea lor prin metoda comparativ-istorică. Metoda comparativ-istorică a rămas până astăzi principalul procedeu de studiere a istoriei limbilor și a terminologiilor specializate. Metoda comparativ-istorică în cercetarea termenilor metaforizați a unui limbaj de specialitate

oferă datele necesare realizării unei clasificări genealogice. Această metodă are drept materialele limbilor înrudite, pentru că numai în cazul limbilor provenind din același izvor formele sunt comparabile în detaliile lor, iar asemănările au valoare istorică. Forma materială de manifestare a înrudirii este asemănarea, cu atât mai mare cu cât limbile s-au desprins de mai puțină vreme din limba-bază.

Asemănarea cuvintelor și a formelor gramaticale este un indiciu al originii comune a mai multor limbi datorită unei trăsături specifice a limbii, și anume caracterul arbitrar al formei sonore în raport cu sensul exprimat. Este vorba de faptul că în limbi diferite, și chiar în aceeași limbă, același concept poate avea denumiri diferite. Dacă în limbă nu ar domina acest principiu, toate limbile s-ar asemana între ele. În condițiile arbitrarului semnului lingvistic, când teoretic e posibil ca limbile să difere una de alta, coincidențele de formă și sens se explică prin originea comună a limbilor. De exemplu: asemănarea cuvântului românesc *foc* cu it. *fuoco*, sp. *fuego*, fr. *feu* se explică prin înrudirea acestor limbi. De la procedeul comparării formelor asemănătoare se exclud interjecțiile, onomatopeele, cuvintele infantile (acestea sunt cuvinte motivate) și împrumuturile.

Importante sunt asemănările din nucleul fondului principal lexical și la formele gramaticale. Cel mai important argument îl reprezintă asemănarea formelor neregulate (foarte vechi prin însăși neregularitatea lor) la cuvinte dintre cele mai uzuale. Astfel, nici hazardul, nici împrumutul ci numai originea comună poate explica prezența în limbile indo-europene vechi a unor forme ca: skr. (sanskrita) *asti*, lat. *est*, got. (gotica) *ist*, v.sl. (vechea slava) *iesti* - este skr. *santi*, lat. *sunt*, got. *sind*, v. sl. *santa* - sunt. Întrucât legile fonetice sunt limitate în timp, elementele împrumutate nu mai suferă influența aceluiași transformări (de exemplu neologismele *nocturn*, *lactat*, *octava* etc. păstrează grupul *ct* din latină pentru că ele nu au fost moștenite, deci nu se supun legii fonetice enunțate) [4, p. 17-18].

Pe baza asemănărilor la cuvinte din fondul principal și la afixe gramaticale se pot

stabili grupele de limbi înrudite. Aceasta este o fază care precedă aplicarea metodei comparativ-istorice. În etapa următoare se delimitează fondul comun de elemente provenite și transmise din limba-bază. Pornind de la ideea anterioară, metafora este un tip de icon care funcționează pornind de la un paralelism calitativ între semnificativ și referent. Metafora este o figură a retoricii care în vremurile mai vechi era considerată o tratare particulară a limbii. Astăzi se consideră că retorica nu aparține numai limbajului verbal, este generală și privește toate tipurile de limbaj [19].

Stabilirea corectă a etimologiei este ajutată de faptul că modificările produse în latura sonoră a limbii au caracter regulat și pot fi formulate ca legi fonetice. Acest principiu al metodei poate fi enunțat astfel: datorită regularităților schimbărilor fonetice, într-un grup de limbi înrudite cuvintele provenite din același etimon (cuvântul din limba-bază) prezintă corespondențe fonetice care se repetă la sunete identice. Quintilian, considera că plăcerea produsă de aceasta este mai mare cu cât mesajul este mai încifrat. Literalitatea este sublimitată astfel în profitul unui limbaj indirect, ce cultivă în plus alegoria și simbolul. O confirmă, sub cupolă teologic-creștină, Augustin: „*Cu cât lucrurile apar mai învăluite în expresii metaforice, cu atât sunt ele mai atrăgătoare când vălurile sunt ridicate*” [22].

Metaforele conceptuale sunt utilizate de foarte multe ori pentru a înțelege teorii și modele. De exemplu, metafora conceptuală de vizualizare și comunicare este un canal, explicat, prin metaforă lingvistică. Deci, nu numai că este comunicarea noastră de zi cu zi în formă de limbaj metaforic conceptual, dar și modul în care pot fi înțelese și diverse teorii științifice. Aceste metafore predomină comunicarea și limbajul, activitatea umană și care se observă în discursuri sau când sunt explicate noțiuni.

În lingvistica cognitivă, metaforă conceptuală sau metaforă cognitivă se referă la înțelegerea unei idei sau domeniu conceptual, în ceea ce privește un alt sens, înțelegerea prin cantitate și direcție. Un domeniu conceptual poate fi orice activitate coerentă a experienței umane. Regularitatea cu care

diverse limbi utilizează aceleași metafore, care de multe ori par a fi bazate pe un concept. Această idee, precum și o examinare detaliată a proceselor care stau la bază, au fost explorate pentru prima dată pe scară largă de către George Lakoff și Mark Johnson în lucrarea comună *Metafora prin care trăim* [7].

Teoria metaforei, din perspectiva propusă de Lakoff și Johnson în monografia *Metaphors We Live By*, permite o extindere a utilizării conceptului de metaforă în afara domeniului literar. Cei doi autori avansează ideea că, departe de a fi doar o figură de stil menită să redea imagini poetice inedite, ceea ce reprezintă doar un aspect al acestui concept, dimensiunea metaforei este cu totul alta. Argumentarea acestei afirmații se face prin exemplificarea cu expresii curente, cert metaforice, dar care, prin utilizare continuă au devenit rutină și și-au pierdut acel inedit ce caracterizează metaforele în context literar, acestea nu mai sunt percepute de către vorbitor ca atare. Pe baza acestor exemple se reconstruiește un „tipar” de gândire, aflat la originea acestor expresii, totul integrându-se într-o structură coerentă. În monografia *Metaphors We Live By*, elaborată de renumiții cercetători G. Lakoff și M. Johnson este menționat faptul că metaforele „*nu sunt simple cuvinte, ci o problemă a limbii*”.

În concepția lui G. Lakoff și M. Johnson, a descifra o metaforă înseamnă a lua în considerație următoarele teze: metafora nu este doar limbaj, ci și o problemă de gândire conceptuală; metaforă conceptuală convențională este o suprapunere parțială a unei structuri conceptuale (conceptul-sursă) asupra unei alte structuri conceptuale (conceptul-țintă); suprapunerea metaforică este strict unidirecțională, mergând de la domeniul-sursă către domeniul-țintă; într-o metaforă conceptuală convențională, conceptul-țintă este parțial structurat și constituit de conceptul-sursă; metaforele convenționale nu sunt propoziții.

Exemplul analizat de Lakoff și Johnson este următoarea sintagmă *Viața este o călătorie*. Analiza presupune o sistematicitate metaforică (metafora este conceptuală, axată pe imagini mentale. Se creează similitu-

dini care pornesc din mesaje ontologice și orientaționale prin procedeul de a accentua anumite experiențe printr-un joc al scoaterii în evidență sau al ascunderii. Expresiile uzuale utilizate despre conceptul *viață* sunt următoarele: „*Am început să aleg un anume drum în viață.*” „*Drumul pe care îl urmează nu este bun.*” „*El s-a abătut de la ceea ce-și dorea.*” „*Am ajuns unde am dorit.*”

G. Lakoff și M. Johnson consideră faptul că orice concept-sursă al unei metafore prezintă două „suprafețe”: suprafața definitorie de conținut (content-defining surface) și suprafața definitorie de adâncime (*depth-defining surface*). În cazul unei construcții, G. Lakoff și M. Johnson asociază suprafața de conținut nu interiorului, cum ar fi pentru un recipient, ci, mai degrabă, exteriorului acesteia, elementele determinante fiind fundația/temelia („*foundation*”) și zidurile exterioare („*outer shell*”). Suprafața de adâncime asociată unei construcții pornește de la sol („*ground level*”) pentru a ajunge în final în interiorul oricărui edificiu. Sistematicitatea internă a metaforei *Viața este o călătorie* se bazează pe interferențe metaforice, precum: *Viața este o călătorie; O călătorie definește un traseu; Deci, viața definește un traseu.* În acest enunț, sintagma *o călătorie* are ca suprafață definitorie de conținut - suprafața creată de traseu, iar suprafața definitorie de adâncime este suprafața ascunsă *Viața este mai complicată. Trebuie să vorbești mai mult cu el* [13].

Identificarea metaforică presupune o secvență de două operații: se elimină mai întâi trăsăturile prea asemănătoare ale celor doi termeni, iar apoi trăsăturile prea deosebite, care ar putea împiedica unificarea/echivalarea metaforică. Impresia de deosebire dintre termenul propriu și metaforă nu trebuie să fie ștersă printr-o prea mare asemănare, căci metafora nu rezultă niciodată dintr-o unificare totală de sens a unui cuvânt.

În altă formulare, se revine la o concepție apropiată de cea tradițională, căci metafora este considerată un fenomen de anomalie, a cărui decodare rămâne echivocă, chiar dacă există seme contextuale clarificatoare, care unifică metafora într-un nou semem, diferit constituit față de termenul inițial,

de la care s-a pornit. Specificul cuvântului metaforic îl constituie, astfel, virtualele sale lecturi multiple. Echivalarea metaforică nu este în mod obligatoriu urmată de o substituție în enunț. În funcție de conservarea/eliminarea termenului metaforizat, există două realizări sintactice de bază ale figurii.

Există o specie de metaforă conceptuală ce este prezentată sub formă de poveste, povestire, parabolă, aforism, basm, fabulă, dramă etc. Metafora terapeutică posedă virtuți sugestive, fiind capabilă să influențeze atitudinea negativă asupra unui aspect al vieții, dând astfel posibilitatea psihoterapeutului de a schimba în sens pozitiv comportamentul pacientului.

Un înțelept vorbea publicului și într-un moment al alocuțiunii sale a spus o glumă: „*Oamenii au râs cu poftă. După câteva minute, vorbitorul a spus din nou aceeași glumă. De această dată mai puțini oameni au râs. După alte câteva minute, înțeleptul a repetat din nou aceeași glumă. De această dată nu a mai râs nimeni. Unii dintre oameni au zâmbit ușor, în timp ce mulți dintre ei au început să devină mirați și să se foiască, cumva încurcați de ceea ce se petrecea. Înțeleptul a stat nemișcat și i-a privit până când nimeni nu s-a mai mișcat și nu s-a mai auzit nici o șoptă din sală. Atunci le-a spus:*

- *Vă este clar că nu puteți râde mereu și mereu la aceeași glumă. Dar vă este clar de ce puteți plânge mereu și mereu pentru același lucru?*” [17].

După nivelul de generalitate al metaforei științifice, există metafore generale (care aparțin discursului științific de orice natură, precum rădăcină, izvor, sferă, drum, cerc, etc.), metafore standard (care țin de o anumită ramură a științei, precum *groapă de potențial*, *efect tunel* în fizica nucleară) și metafore individuale (care sunt analogii de moment, efectul opțiunii stilistice a autorului într-un context dat). Extinderea cognitivă pe care o implică enunțarea metaforică este elementul preponderent în discursul științific, acționând prin transfer semantic, prezența imaginii și analogia relațională [26].

Reflecția asupra semnelor și asupra proceselor de semnificare are o istorie îndelungată, care se confundă până de curând cu

aceea a filozofiei și a lingvisticii. Aceasta, întrucât cercetarea mecanismelor limbajului și ale cunoașterii atinge inevitabil și în mod consistent chestiuni ce țin de teoria semnului. De aproximativ un secol semiotica s-a constituit ca disciplină autonomă, sub influența mai ales a contribuțiilor lui Charles Peirce și Ferdinand de Saussure. Autonomizarea acestei discipline și interesul crescând cu care e privită n-au presupus însă și o delimitare fermă față de alte discipline ale căror preocupări se suprapun prin forța împrejurărilor [24].

În *Cursul de lingvistică generală* (1916) Saussure propune definiția: „știința care studiază viața semnelor în centrul vieții sociale”, sugerând că regulile descoperite de semiotică sunt cele care guvernează totalitatea fenomenelor umane. Definiția rămâne la fel de vagă (cu termeni imprecisi ca *viața semnelor*, *viața socială*) singura certitudine fiind importanța pe care o alocă acestei discipline, rolul ei central în studiul tuturor fenomenelor sociale. Și această certitudine este încă risipită de o altă afirmație în care semiotica este subordonată psihologiei. Definiția lui Peirce, preluată de Charles Morris și de Umberto Eco, pare cea mai acceptabilă: știința ce are ca obiect de studiu semioza, aceasta din urmă înțelegându-se ca proces de construire și transmitere a semnificației.

Anne Reboul și Jacques Moeschler atrag atenția asupra distincției dintre întrebuințarea literală și cea nonliterală a limbajului, distincție care vizează nivelul enunțurilor, de data aceasta. Autorii îi citează pe Sperber și Wilson, care, spre deosebire de retorica clasică, neagă existența unei limite precise între literalitate și nonliteralitate, arătând că este vorba de un continuum care merge de la literalitatea totală la nonliteralitate. Sperber și Wilson adaugă că literalitatea și nonliteralitatea nu se definesc la modul absolut, ci relativ la gândul pe care vrea să-l transmită vorbitorul. Gradul de asemănare mai mare sau mai mic dintre acest gând și enunț conferă gradul de literalitate a enunțului. Gradul de asemănare „este în funcție de numărul de implicații contextuale pe care le produc forma propozițională a enunțului și gândul (sub formă propozițio-

nală) în momentul în care sunt confruntate cu același context” [23].

Este cert faptul că literalitatea sau non-literalitatea nu sunt proprietăți ale frazei, ci ale enunțului. Se mai poate adăuga că retorica clasică distinge două mari categorii de construcții lingvistice care țin de non-literalitate: *figurile de stil* (metafora, metonimia, sinecdoca etc.) și figurile de gândire, cum ar fi ironia, echivocul intenționat, eufemismul. În general, caracterul nonliteral al unui enunț este semnalat prin mijloace nonverbale sau este detectabil logic, cu ajutorul contextului [21].

Procesele precum: *hiperbola*, *metafora*, *personificarea*, *prim planul*, *plonjeul* și *contraplonjeul* etc. sunt procedee în publicitatea de la radiou sau televiziune, care încearcă să deprindă, spre exemplu, telespectatorii sau ascultătorii cu perspective noi asupra lumii, asupra unor fragmente ale acesteia. O reclamă pentru hârtie de utilizat în activitățile gospodărești ne prezintă bucătăria unui vapor. Bucătarul a terminat treaba și, după ce șterge încă o dată masa și câteva obiecte de pe ea, pune ruloul de hârtie pe raftul de lângă *hublou*. Tangajul răstoarnă *ruloul* peste bord. Nu trec câteva secunde și se aude sirena: vaporul se află pe fundul oceanului secat. Hârtia i-a absorbit toată apa. State Farm Insurance a uimit telespectatorii punând un ou pe roți pentru a demonstra rolul unei asigurări auto [28].

Cunoscut pentru modalitatea agresivă de a pedepsi pe hoți, Vlad Țepeș devine simbolul dreptății în contextul cultural românesc. Asistăm la o reântoarcere în timp prin acuzațiile de corupție împotriva PSD-ului, dar și prin acest străvechi instrument de tortură. Utilizarea metaforică a țepii ne determină să vorbim despre o valoare socio-culturală a acesteia: „*a nu vota pe x*”. Ipoteza e considerată ca o operație necesară, care de obicei precedă stabilirea oricărui adevăr, însă ipoteza este în general concluzia unei inducții [12].

Pornind de la unele observații, mintea noastră anticipează asupra rezultatului, construind o explicație provizorie, care urmează a fi verificată (confirmată sau infirmată). Ipoteza e desigur „un produs al imaginației omului de știință, dar nu un

produs dezlegat de realitatea obiectivă, ci, dimpotrivă, cu atât mai valoroasă, cu cât e mai puțin liberă, cu cât e mai dependentă de fapte, cu cât surprinde și reflectă mai adevărat și mai plenitudinar aspecte ale naturii sau societății” [25].

Imaginația omului odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale și apariția calculatoarelor performante a început să creeze un alt tip de metafore conceptuale, și anume prin intermediul pictogramelor. Pictogramele, numite metaforic și iconițe sunt mici imagini grafice utilizate pentru indentificarea fișierelor, directorilor (foldere), aplicațiilor (programe) de calculator, imprimantelor, discurilor de stocare a datelor etc. Apăsând dublu click stânga pe o pictogramă, se deschide obiectul pe care îl reprezintă. Pictogramele sunt parte componentă a interfeței grafice cu utilizatorul ce contribuie la o experiență de lucru intuitivă, facilă și eficientă. Trecem în revistă câteva pictograme esențiale în activitatea bibliotecarului cu calculatorul.

Fig. 1 Pictograme ce identifică fișiere

Un rol deosebit în crearea termenilor și sintagmelor metaforici din domeniul biblioteconomic îl au pictogramele care sunt foarte multe și se extind odată cu dezvoltarea tehnologiilor de informare și comunicare. Un exemplu este descrierea conceptului PRIMO; un sistem integrat de bibliotecă Aleph ce furnizează bibliotecilor academice, de cercetare și naționale unelte eficiente, ușor de utilizat și proceduri ce vin în întâmpinarea cerințelor tot mai mari din domeniu, din prezent și viitor. În continuare vor fi prezentate pictogramele despre principiile de activitate a sistemului PRIMO. O pictogramă poate fi exprimată prin mai multe cuvinte și sintagme: [11]

Fig. 2 Acces rapid, intuitiv și personalizat la o multitudine de informații științifice

Fig. 3 Integrat de la începutul până la sfârșitul fluxului de lucru care simplifică accesul la conținut, indiferent de sursă

Fig. 4 Îmbunătățirea continuă a posibilităților de căutare pentru utilizator și completarea permanentă a colecțiilor de Bibliotecă.

În opinia cercetătoarei Doina Butiurca procesul de metaforizare terminologică urmează modelul logic și obiectiv. Urmează un algoritm de selectare a unui nume în funcție de identitatea obiectului, în funcție de caracteristică și de funcționare între două obiecte eterogene. Există trei termeni utilizați în acest sens, „obiectul” care urmează să fie numit, „obiectul” care își transferă propriul nume și caracteristicile comune către cele două „obiecte”. Astfel, separarea a două nivele semantice (separarea semnificației științifice de la înțelesul obișnuit). Reconceptualizarea modelului metaforic coincide cu etapa de fixare ca unitate nominală selectată și normalizată pentru un nou concept. Noua unitate menține denotativ și caracteristici stabile, oferind percepția și comunicarea conceptelor specifice limbii specializate. Metafora influențează atât formarea terminologiei cât și „interpretarea” acesteia. Când explică „interpretarea” metaforei terminologice

cercetătoarea se referă la consecvența conceptuală prin care modelul conferă o anumită latură terminologiei/domeniului etc.

Doina Butiurca prezintă sensul primar al unui cuvânt din limba comună și/sau dintr-un limbaj specializat care poate dobândi numeroase sensuri secundare, derivate, grație funcției „meta”, prezentat printr-un ansamblu asemantico-informațional, comunicativ ce contribuie la crearea unor numeroase corpuri de cuvinte și/sau termeni, prin schimbarea sensului. Motivarea metasemantică este proprie limbajului științific, domeniilor de activitate conexe și este o adevărată forță creatoare pentru metafora specializată. În monografia *Hermeneutica metaforei în limbajele specializate* clasifică metaforele conceptuale în terminologie în: 1. *metafore speculativ-teoretice*; 2. *metafore-titlu*. Sunt atribuite următoarele clase de metafore terminologice. 1. *metafore formate „prin interacțiune”*; 2. *metafore „călătorești”*; 3. *metafore terminologice categoriale*; 4. *metafore polilexicale de identificare*; 5. *metafora terminologică în limbajul de internet* etc. [6, p. 94].

Cercetătoarea Maria-Alexandrina Tomoiagă clasifică metaforele conceptuale din limba contemporană în: 1. *metafore conceptuale de fințare*; 2. *metafore conceptuale de concretizare* și 3. *metafore conceptuale de resistemizare*. Fără a separa conceptualul de lingvistic, cercetătoare consideră, în manieră integralistă, că metaforele conceptuale iau naștere în spațiul semnificațional al limbajului, surprinzând fenomenul creativității lingvistice, în general, și metaforice, în particular, ca proces sau energie, nu doar ca produs fixat [27].

Indiferent din ce unghi este privită, metafora se impune ca unul dintre procesele fundamentale ale gândirii umane, prezență percutantă nu doar în literatură și artă ci și în știință și tehnică (și în general în toate domeniile), cu rolul de a asimila ceea ce este necunoscut cu conceptele mai bine cunoscute, fără a neglija însă și aspectul pur estetic.

Nu ar fi posibilă cercetarea termenilor formați prin metafora conceptuală în domeniul biblioteconomic, fără a prezenta evoluția metaforei în lingvistică și literatură,

care au o răspândire în formarea conceptelor ce țin de activitatea bibliotecarilor. Exemple de termeni formați prin procesul de metaforă conceptuală din domeniul biblioteconomic: *autostradă informațională* pl. *autostrăzi informaționale* - este definită ca o rețea de mare întindere capabilă să asigure transferul oricărui tip de date, în special cele multimedia, și care este destinată să joace rolul de infrastructură globală de comunicații, rețele de comunicare rapide, termen utilizat în domeniul tehnologiilor de automatizare al bibliotecilor, utilizat de către specialiști în secolul XXI: [3].

Din lucrările de specialitate au fost selectați următorii termeni formați prin metafore: *bară luminoasă* - sintagmă utilizată în domeniul tehnologiilor de automatizare al bibliotecii; *bombe mail* - un număr mare de mesaje expediate la o persoană; *barieră de limbă* - sintagmă utilizată în relațiile cu publicul, reprezintă situația în care informația solicitată nu este în limba cunoscută de către utilizator.

Alte sintagme selectate din literatura de specialitate: *buza cărții* - cantă margine a copertei depășind cu câțiva milimetri laturile exterioare ale blocului de carte;

buzunarul cărții - sintagmă utilizată în organizarea colecțiilor din bibliotecă; *cale virtuală* - sintagmă utilizată în domeniul tehnologiilor de automatizare al bibliotecii, un program de calculator și bază de date pe o pagină de internet;

calul Troian - sintagmă utilizată în domeniul tehnologiilor de automatizare al bibliotecii, program de calculator;

călăreț - clamă de forme și culori diferite, care se prinde la partea superioară a fișelor pentru a servi la divizarea sau la sublinierea lor din anumite puncte de vedere;

cap - parte a corpului uman, *cap de citire* / *cap de scriere* - dispozitiv electromagnetic care transferă datele pe sau de pe o bandă magnetică sau disc; *capul cărții* - tranșa superioară; *capul ziarului*; *capul revistei* etc.;

capșon - articol din îmbrăcăminte și *capșon* termen vechi utilizat în conservarea colecțiilor în serviciul de Carte Rară cu înțelesul de pliul făcut spre interior al pielii cotorului cărții, la capul și piciorul cărții; *capitol* termen utilizat în activitatea editori-

ală ca „diviziunea unui document scris”, iar în biblioteconomie *capitol-band* este „fâșia cu rol funcțional sau ornamental din bumbac, cusută de mână”;

caracter - psihologie; *caracter* - lingvistică fiind cea mai mică unitate care poate fi izolată într-un limbaj dat; și semn de punctuație; *caracter* - matematică - cifre; *caracter* - în artă - simbol; *caracter* - activitatea editorială - tipar; *caracter* - biblioteconomie - *caracter de control*, *caracter interzis*; *cearcăn de apă* / pl. *cearcăne* - sintagmă utilizată în activitatea editorială a bibliotecii, pete sau dăre formate de reziduurile solubile în apă conținute;

ceas de timp real - sintagmă utilizată în domeniul tehnologiilor de automatizare al bibliotecii, ceas care contorizează timpul chiar și atunci când calculatorul este oprit;

câmp - întindere de pământ cultivată, concept utilizat în agricultură [25].

În biblioteconomie sunt întâlniți termenii și sintagme: *câmp-cheie*, *câmp de rezervă*, *câmp invers*, *câmpurile vedetelor de subiect*, *câmp* (MARC) etc., sintagme utilizate în crearea catalogului electronic al bibliotecilor;

cheie - sintagme utilizate în automatizarea bibliotecii - *cheie de acces*, *cheie de căutare*, *cheie de indexare*.

cititor - persoana care vizitează și împrumută cărți de la bibliotecă; mai recent apare și sintagma *cititor de barcode*, citire automatizată a informațiilor despre documentele existente în bibliotecă;

clasă - clasă în CZU, termen utilizat în clasificarea documentelor;

coloană - documentele aranjate în coloană: *coloană de cărți*; *coloană de reviste*; *coloană de ziare*; *coloană într-un tabel*; *coloană albă*.

conservare - industrie;

conservare - biblioteconomie - *conservator de carte* - persoana care se ocupă de arhivarea și păstrarea colecțiilor în bibliotecă, în publicațiile de specialitate apare și sintagma *conservarea bibliotecilor*; *conservator de bibliotecă*; *conservarea colecțiilor de carte rară*;

consolă - consolă de afișare; *consolă de vizualizare* - informatică;

container - termen utilizat în industrie;

în biblioteconomie apare sintagma *container* - unde se păstrează colecțiile rare pentru a fi protejate de praf și alte impurități;

În continuare vor fi prezentate o listă de termeni monomembri metaforizați care apar foarte rar în publicațiile de specialitate: *buchinist* (vânător de cărți vechi); *capitalband* - șiret lat, colorat, de bumbac sau de mătase; *cartuș*; *impermiabil*; *implantare*; *îmbătrânire* termen întâlnit în sintagma *îmbătrânirea informației*; *înlănțui* - cărți înlănțuite; *manșetă*; *marochin*; *matrice*; *mărime*; *melanj*; *memorie*; *meniu*; *trunchia*, *trunchiere*; *vergea* - bară subțire de metal și rotundă, introdusă în cutia de fișe, sin. tijă; vârsta periodicului - timpul trecut socotit în ani, de la înființarea publicației periodice până la un moment dat etc. [18].

Au fost selectate și sintagme care sunt formate din doi și mai mulți termeni: *ciocul fișei*; *floarea literei*; *foaie de gardă*; *foaie de informare*; *graf de informare*; *igiiena cărții*; *informație parazită*; *îmbătrânirea informațiilor*; *îmbătrânirea fondurilor*; *încuietoare de cărți*; *înlănțuirea cărților*; *lanț alfabetic* - documentele aranjate în lanț alfabetic, *lanț documentar*; *manșetă* a unui ziar termen împrumutat din domeniul vestimentației; *marcă comercială*; *mărimea fondului*; *memorie electronică*; *memorie centrală*; *oglindea paginii*; *publicație-mamă*; *scoarța cărții*; *timp de înregistrare*, *timp de așteptare*, *timp de comutare*; *trunchierea indicelor CZU*; *trunchiere automatizată*; *toaleta cărții*; *timbru de bibliotecă*, etc. [14].

Din sursele studiate recent au fost selectați următorii termeni și sintagme, care sunt formați prin metafore conceptuale: *agregator* - tip de furnizor care cumulează conținutul digital al publicațiilor de la editori multipli; *amprentă* - seria de caractere derivate dintr-o resursă cu scopul de a identifica ediția unică; *ancoră* - tag într-un document HTML care definește o secțiune de text, un icon sau un alt element de hiperlegătură către o altă parte a documentului ori către un alt document sau fișier; *arborescență* - structură ierarhică ramificată, după modelul arborelui (trunchi, ramuri, frunze), utilizate pentru organizarea stocurilor de informație (bănci de date), fie a instrumentelor de ajutor în

căutarea informației (limbaje documentare); *atom* - utilizat în cazul unei abrevieri: ATOM Syndication Format - scris în limbaj XML și utilizat pentru a transfera date de pe Internet și ATOM Publishing protocol (AtomPub sau APP) - simplu protocol de bază HTTP, pentru crearea și actualizarea resurselor web [8].

Literatura de specialitate mai prezintă și alți termeni utilizați de către specialiștii în domeniu: *bobină* - carcasă cilindrică cu flășe și gaură străpunsă, pe care se înfășoară pelicola cinematografică sau banda magnetică și care se utilizează pentru înregistrarea microreproducțiilor de text și/sau imaginilor etc.; *compiler* - persoană care selectează și adună materiale din lucrări scrise de diverse persoane sau colectivități într-un ansamblu ordonat, fără modificarea redacțională a textului original; *container* - orice material pentru o resursă, un grup de resurse sau o parte a unei resurse, care este separat fizic de materialul conținutului; defilare - acțiune de deplasare într-o fereastră, stânga-dreapta, utilizat în contextul: *defilare pe orizontală*) și sus-jos (*defilare pe verticală*), care îi permite utilizatorului să vadă conținuturi aflate - la un moment dat - dincolo de marginile ferestrei folosite de un program; deformare; defragmentare; *digest* - rezumat al unei cărți, articol; publicație care conține rezumate; *director* - catalog de fișiere și de alte direc-toare stocate pe un disc modalitate de organizare și grupare a fișierelor astfel încât utilizatorul să nu fie copleșit de o listă lungă de fișiere, de la acest concept apar sintagmele: *director-rădăcină*; *director curent*; *director de bază*; *director web*; *subdirector* etc.; *echinoțiu* - utilizat pentru atribuirea logică pentru lucrările cartografice, sin.: *echinox*; *agent utilizator* - orice software care regăsește și reprezintă conținutul web pentru utilizatori; arhitectura informației; arhitectura calculatorului; *bancă de date* - mulțime organizată de informații de orice natură, stocate pe o unitate de memorie informatică; *căsuță editorială*; *căutare booleană*; *cheie de căutare* - câmp special al înregistrărilor pentru căutarea în baza de date; *clasificare colon* - sau clasificarea cu două puncte, utilizează 42 de clase princi-

pale, care în combinație cu alte litere, cifre și semne, folosește cinci categorii primare sau fațete pentru a specifica mai exact trierea unei publicații, sin.: *clasificare fațetată*; *cuplaj bibliografic* - metodă de indexare sau clasificare, bazată pe legătura formată din două documente prin citarea lor comună, a unui sau mai multor documente etc.; *data expresiei* - atribut logic al unei expresii, care poate fi o singură dată calendaristică sau o însușire de date calendaristice; *degradarea documentelor*; *director partajat*, sintagmă utilizată într-o rețea locală, director sau dosar (folder) accesibil mai multor utilizatori etc.

În perioada contemporană metafora conceptuală în domeniul biblioteconomic a devenit un instrument logic care restructurează modul nostru de gândire și interpretarea lumii din jur. Perioada de tranziție prin care trecem fiecare din noi este semnificativă deoarece societatea informațională a fost înlocuită de cea a cunoașterii, bibliotecarul devine un ghid care trebuie să traverseze actualitatea timpului cu cea mai mare viteză pentru a cunoaște termenii și sintagmele în domeniul respectiv. Fiind pus în diverse situații de a utiliza în comunicarea cu utilizatorii și semenii lor cu diverse metafore conceptuale printre care se enumeră și pictogramele cunoscute doar de el. Progresul științific este însoțit în mod inevitabil de apariția cuvintelor speciale pentru a marca obiectele studiate. Dezvoltarea tehnicii, culturii, artei dă naștere cuvintelor speciale proprii domeniilor lor. Acest fenomen are loc în timp diferit, în diferite colțuri ale lumii și sub forma materială a diferitor limbi. Metafora conceptuală este un fenomen universal în studierea terminologiilor de specialitate.

Timpul de care dispunem nu ne permite adeseori să cuprindem acest amalgam al cunoștințelor în diverse domenii, în special în știința informării. Nu cred că este o notată faptul că timpul nu mai este suficient să realizăm tot ce ne propunem uneori, că trăim într-o grabă continuă și încercăm să simplificăm tot ce se poate, utilizând adeseori în limbajul zilnic, acronime, metafore, în domeniul de activitate.

Unele dintre cele mai importante con-

cluzii care pot fi trase în legatură cu modalitățile de formare a termenilor biblioteconomici pot fi rezumate la următoarele:

- terminologia constituie nu doar o parte integrantă a lexicului specific limbajului biblioteconomic, dar și o trăsătură definitorie a acestuia, care, alături de alte mijloace de limbă, îi atribuie statut de limbaj specializat;

- constituirea sistemului terminologic biblioteconomic este un proces complex și permanent sunt înregistrate schimbări noi în domeniu. Completarea continuă a acestuia se face recurgându-se, practic, la toate procedeele (externe, interne și mixte) de îmbogățire a vocabularului specifice limbii române;

- cunoașterea și explicarea termenilor economici și sub aspectul evoluției lor constituie, deseori, o etapă importantă în asimilarea lor mai eficientă;

- examinarea terminologiei de specialitate în sistem și dintr-o perspectivă etimologică devine o oportunitate în demersul instruirii permanente a bibliotecarilor.

Literatura biblioteconomică pune un

accent important asupra managementului personalului în structurile info-documentare, proces în care bibliotecarul are o misiune extrem de importantă în modul de transmitere a informațiilor și motivarea utilizatorilor de a reveni în spațiile bibliotecii. Terminologia care reprezintă vocabularul strict specializat în domeniul biblioteconomic românesc, este integrată în întregime structurii lingvistice și caută să creeze corespondențe perfecte între conceptualizare și sistemul limbii, presupuse de actul de comunicare.

În ultimul timp, terminologia, trezește un interes mare din partea lingviștilor și specialiștilor din diferite ramuri ale științei și domenii profesionale. Cercetătorii încearcă în continuu să sistematizeze, să unifice și să standardizeze lexemele speciale - termenii, ce desemnează noțiuni terminologice noi. De aceea, terminologiei îi este caracteristică dinamica și mobilitatea, fiindcă termenii noi apar datorită progresului tehnico-științific și schimbărilor cotidiene ce au loc în societate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. ARISTOTEL. Topica VI, 2, 139b; Poetica, XXII, 1458 a 20-25.
2. ARISTOTEL. Poetica, Studiu introductiv, traducere și comentarii de D. M. Pippidi, Editura Academiei R.P.R., București, 1965, p. 83.
3. AUTOSTRADĂ informațională. [on-line]. [Accesat: 13.07.2018]. Disponibil : <http://www.preferatele.com/docs/economie/3/autostrada-informati13.php>.
4. BĂLAN, Nina Aurora. Metoda comparativă-istorică. În: Lingvistica generală: programa analitică. Universitatea din Craiova, Facultatea de Litere. [on-line]. [Accesat: 12.06.2018] Disponibil : [www-cis01.central.ucv.ro/litere/idd/cursuri/an_1/lingv.../sc_lingv_an1.doc](http://www.cis01.central.ucv.ro/litere/idd/cursuri/an_1/lingv.../sc_lingv_an1.doc), pp. 17-18.
5. BUTIURCA, Doina. Levels of analysis of metaphor terminology. În : Terminology and translation studies : plurilingual terminology in the context of european intercultural dialogue. Cluj-Napoca, 2011, pp. 111-122.
6. BUTIURCA, Doina. Lingvistică și terminologie : Hermeneutica metaforei în limbajele specializate. Iași: Institutul European, 2015, p. 94.
7. CMECIU, Camelia-Mihaela. Probleme teoretice asupra metaforei conceptuale George Lakoff & Mark Johnson. În: Semiotica aplicată. [on-line]. [Accesat: 12.06.2018]. Disponibil : <http://www.univ-danubius.ro/Documente/comunicare/subiecte%20semiotica%20modele%20de%20analiza.pdf>.
8. DICȚIONAR de biblioteconomie și științe ale informării. Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2014, pp. 8-126.
9. DOBROTA, Iulia-Corina. *Considerații asupra teoriilor metaforei*.
10. [Accesat: 05.06.2018] Disponibil pe: http://www.uab.ro/reviste_recunoscute/philologica/philologica_2003_tom2/48.dobrota_iulia_corina.pdf.
11. GRAUR, Alexandru. Metoda comparativă-istorică. Încercări de perfecționare a metodei comparative-istorice. [on-line]. [Accesat: 09.07.2018]. Disponibil : <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/domin>

[te/3-1.htm](#).

12. HĂBĂȘESCU, Angela. PRIMO ExLibris - Catalogul Partajat a 7 biblioteci universitare din RM, platforma ALEPH Catalogul electronic BȘ USARB, componentă specifică a softului ALEPH. [Accesat: 09.07.2018] Disponibil : http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/on_line/habasescu.pdf.

13. JOJA, Athanase. *Studii de logică*. Vol. 2. București, 1966, p. 505.

14. LAKKOF, George, Johnson, Mark. *Metaphors We Live By*. [on-line]. [Accesat: 02.06.2018]. Disponibil pe: <http://anth170blackboard.files.wordpress.com/2013/01/lakoff-g-and-johnson-m-1980-metaphors-we-live-by.pdf>.

15. MADAN, Ion. Dicționar rus-român de bibliologie și biblioteconomie = Russko-rumynskij slovar' po knigovedeniû i bibliotekovedeniû. Chișinău 1990, pp. 21-50.

16. METAFORA. In: Dicționar General de Științe ale Limbii. București: Editura Științifică, 1997, p. 210.

17. METAFORA TERAPEUTICĂ. [on-line]. [Accesat: 02.07.2018]. Disponibil : www.ro.wikisource.org/wiki/Metafora_terapeutica.

18. OLTEANU, Virgil. Din istoria și arta cărții: Lexicon. București: Editura Enciclopedică, 1992, pp. 59-78.

19. PASCU, Rodica. Tipologia semnelor. In: Analiza imaginii publicitare. [on-line]. [Accesat: 12.06.2018] Disponibil : <https://www.scribd.com/doc/45792415/Analiza-Imaginii-Publicitare>.

20. POPESCU, Costin. Formate de reclame. In: *Introducere în publicitate*. București: Universitatea din București, 2005, p. 65.

21. PICTOGRAME. [on-line]. [Accesat: 09.07.2018]. Disponibil : <http://www.tic.gsam.ro/pictograme.html>.]

22. QUINTILIAN. *Arta oratorică*. vol. 1, București : Editura Minerva, 1974, 384 p.

23. RADU, Cristian. *Semiotică : Curs pentru anul III*. [on-line]. [Accesat : 10.06.2018]. Disponibil : <http://fspac.ubbcluj.ro/moodle/pluginfile.php/3424/course/overviewfiles/Suport%20de%20curs.doc?forcedownload=1>.

24. REBOUL, Anne, MOESCHLER, Jacques. *Pragmatica*, azi. Cluj: Echinox, 2001, pp. 163-182.

25. REGNEALĂ, Mircea. Dicționar explicativ de biblioteconomie și știința informării. Ed. a 2-a. Vol. 1. A-L. București: FABR, 2001, pp. 55, 92-115.

26. STATI, Sorin. *Metodologie lingvistică*. [on-line]. [Accesat : 10.06.2018]. Disponibil pe: <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/dominte/3.htm>.

27. TOMOIAGĂ, Maria-Alexandrina. *Metaforele conceptuale din limba contemporană*. [on-line]. [Accesat: 13.07.2018]. Disponibil : [http://www.dacoromania.inst-puscariu.ro/articole/2015_1/22_XX_\(2015_nr.%201\)%20\[Pages%2055%20-%2067\].pdf](http://www.dacoromania.inst-puscariu.ro/articole/2015_1/22_XX_(2015_nr.%201)%20[Pages%2055%20-%2067].pdf).

28. WALD, Henri. *Elemente de epistemologie generală*. București, 1967, p. 128.